महाराष्ट्र शासन
राष्ट्रीय आयुष मिशन
योग प्रशिक्षक पदासाठी जाहिरात

राष्ट्रीय आयुष अभियान अंतर्गत आयुष आरोग्यवर्धिनी केंद्र स्तरावर योगसत्र आयोजित करणेसाठी योग प्रशिक्षक निवड करण्याबाबत मार्गदर्शक सुचना प्राप्त झालेल्या आहेत. त्यानुसार एकत्रित मानधनावर खाली दिलेल्या तक्त्यामधील आरोग्यवर्धिनी केंद्रामध्ये सदर पद भरणेकरीता "थेट मुलाखत" घेणेत येणार आहे.

पदाबाबतचा तपशिल खालीलप्रमाणे -

अक्र	तालुका	प्रा.आ.केंद्राचे नाव	आयुष आरोग्यवर्धिनी केंद्र	मंजूर पद	मानधन
१	शाहुवाडी	करंजफेण	नांदगाव	१	योग प्रशिक्षक यांना योग सत्र घेण्यासाठी (अर्ध-वेळ)-(पुरुष/स्त्री) यांना रुपये ८०००/- प्रतिमाह मानधन देय असून त्यांनी रुपये २५०/- प्रतितास याप्रमाणे किमान ३२ तास / प्रतिमाह योगसत्र आयोजित करावयाची आहेत.
२	शाहुवाडी	मांजरे	कुंभवडे	१	
३	पन्हाळा	बोरपाडळे	प्रा.आ.पथक सातवे	१	

सविस्तर जाहिरात व अर्जाचा विहित नमुना कोल्हापूर जिल्हा परिषदेच्या https://www.zpkolhapur.gov.in या वेबसाईटवर प्रसिध्द करणेत आला आहे. इच्छुक उमेदवारांनी आवश्यक कागदपत्रांच्या छायांकित, सत्य प्रतीसह विहित नमुन्यातील अर्ज राष्ट्रीय आरोग्य अभियान कक्ष, दुसरा मजला, आरोग्य विभाग, जिल्हा परिषद, कोल्हापूर येथे **दि.१२/०८/२०२४ ते दि.२१/०८/२०२४** रोजी पर्यंत (कार्यालयीन सुटटी वगळता) कार्यालयीन वेळेत सकाळी १०.०० ते सायंकाळी ५.०० वा.पर्यंत स्विकारण्यात येतील. मुदती बाहेर आलेल्या अर्जांचा विचार केला जाणार नाही.सविस्तर जाहिरातीस अनुसरुन विहित नमुन्यातील परिपूर्ण अर्ज सादर करणेची जबाबदारी संबधित उमेदवारांची असून अपूर्ण अर्ज ग्राहय धरला जाणार नाही याची नोंद घ्यावी.

अटी व शर्ती-

१. सदरची पदे राज्य शासनाची नियमित पदे नसुन निव्वळ कंत्राटी स्वरुपाची पदे आहेत. सदर पदावर कायमपणाचा हक्क राहणार नाही. तसेच या पदासाठी शासनाचे सेवा नियम लागू नाहीत. अर्जदाराला शासकिय नियमीत सेवेत सामावुन घेणे किंवा शासना मार्फत सेवा संरक्षण किंवा त्या संबधी दावा करण्याचा अधिकार राहणार नाही.
२. अर्जदार हा संबधित पदासाठी शारिरीक व मानसीक दृष्टया सक्षम असावा तसेच अर्जदारा विरुध्द कोणताही फौजदारी गुन्हा दाखल झालेला नसावा.
३. जाहिराती मधील पदांच्या संख्येत बदल होवू शकतो, याबाबतचे सर्व अधिकार मा.मुख्य कार्यकारी अधिकारी जि.प.कोल्हापूर यांनी राखुन ठेवले आहेत.
४. केवळ शासकिय अनुभव ग्राहय धरणेत येईल.
५. निवड प्रक्रियेतील पात्र/अपात्र उमेदवारांची यादी ,अंतिम निवड यादी तसेच वेळोवेळी देण्यात येणाऱ्या सुचना इत्यादी जिल्हा परिषद कोल्हापूर यांच्या https://www.zpkolhapur.gov.in संकेतस्थळावर प्रसिध्द करणेत येईल.
६. निवड केलेल्या उमेदवारांनी आयुष आरोग्यवर्धिनी केंद्रांत योगसत्र आयोजित करुन सत्रास उपस्थितांना योगप्रकार शिकविणे व योगविषयक जनजागृतीचे काम करणेचे आहे. त्यामुळे उमेदवाराची निवड गुणानुक्रमे करणेसाठी उमेदवारांनी योगाचे प्रात्यक्षिक करणे बंधनकारक राहील. प्रात्यक्षिक सादर करता न आल्यास उमेदवार जरी गुणानुक्रमे अत्युच्च असेल तरीही त्याची निवड रद्द करण्याचे अधिकार

जिल्हास्तरीय समितीने राखून ठेवलेले आहेत. त्याबाबत कोणत्याही प्रकारची तक्रार करता येणार नाही याची नोंद घ्यावी तसेच याबाबत उमेदवाराने कोणत्याही दबाबतंत्राचा वापर केल्यास सदर उमेदवाराची निवड रद्द करण्यात येईल.

७. उमेदवारास कंत्राटी कालावधीत सोईनूसार ठिकाण बदलुन मिळण्याची मागणी करता येणार नाही.

८. उपरोक्त पदाकरीता शासन मान्य विद्यापीठातून डीग्री/डिप्लोमा व कोर्स बाबतचे प्रमाणपत्र जोडणे बंधनकारक राहील अन्यथा उमेदवारास अपात्र ठरविले जाईल.

९. वय वर्ष ७० पेक्षा जास्त वय असणा-या पात्र उमेदवाराकरिता शारिरिक दृष्टया सक्षम असल्याचे प्रमाणपत्र मा.जिल्हा शल्यचिकित्सक, सी.पी.आर. हॉस्पिटल, कोल्हापूर किंवा मा.वैद्यकिय अधिक्षक, उपजिल्हा /ग्रामीण रुग्णालय यांचेकडून घेणे बंधनकारक राहील.

१०. ज्या उमेदवारांना समान गुण मिळणार अशा उमेदवारांपैकी वयाने ज्येष्ठ असणा-या उमेदवारांना प्राधान्य दिले जाईल.

११. भरती प्रक्रिया स्थगित करणे/रद्दद करणे /पद भरती प्रक्रियेत बदल करण्याचे सर्व अधिकार मा.मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांचे स्तरावर राखीव ठेवण्यात आलेले आहेत. याबाबत कोणालाही कोणताही कायदेशीर दावा दाखल करता येणार नाही. तसेच न्यायालयात दाद मागता येणार नाही.

१२. इच्छुक उमेदवारांनी विहित नमुन्यातील अर्ज व आवश्यक कागदपत्रांच्या साक्षांकित केलेल्या छायांकित प्रतिसह आपले अर्ज राष्ट्रीय आरोग्य अभियान कक्ष, दुसरा मजला, आरोग्य विभाग, जिल्हा परिषद, कोल्हापूर येथे दि.१२/०८/२०२४ ते दि.२१/०८/२०२४ रोजीपर्यंत (कार्यालयीन सुटटी वगळता) कार्यालयीन वेळेत सकाळी १०:०० ते सायंकाळी ५:०० वाजेपर्यंत स्विकारण्यात येतील. मुदती बाहेर आलेल्या अर्जाचा विचार केला जाणार नाही.

१३. सदर प्रक्रिया पुर्ण झालेनंतर प्रतिक्षा यादीचा वापर एक वर्ष कालावधीकरिता करण्यात येईल. एक वर्षाच्या आत एखादया ठिकाणी राजीनामा दिलेमूळे/ अन्य कारणास्तव पद रिक्त झालेस किंवा नव्याने पद मंजूर झाल्यास प्रतिक्षा यादी वरील उमेदवारास नियुक्ती आदेश दिले जाईल.

१४. नेमणूक देण्यात आलेल्या कर्मचारी यांनी करार पत्र लिहून देणे बंधनकारक राहील.

१५. पात्र/अपात्र यादीतील उमेदवारांची यादी जिल्हा परिषद कोल्हापूर यांच्या संकेतस्थळावर प्रसिध्द करणेत येईल.

१६. यादी प्रसिध्द झाले नंतर पात्र उमेदवारांना मुळ कागदपत्र पडताळणी, मुलाखत, प्रात्यक्षिक व समुपदेशनासाठी नंतर कळविण्यात येईल.

१७. उमेदवारांनी जिल्हा परिषद कोल्हापूर आरोग्य विभागामार्फत प्रसिध्द होणाऱ्या निवेदन/सूचना हया जिल्हा परिषद कोल्हापूर यांचे **https://www.zpkolhapur.gov.in** या संकेत स्थळावर वेळोवेळी अवलोकन करावे व इतर कोणत्याही बाबीचे जिल्हा कार्यालयास प्रत्यक्ष माहिती मागवू नये.

१८. योग प्रशिक्षकांनी मुलाखत/प्रात्याक्षिक दरम्यान भरलेला फॉर्मची एक प्रत व योग प्रशिक्षणासंबंधी मुळ कागदपत्रे (१२th Certificate,Degree,Diploma,Certificate Course,Govt.Experience Certificate,Etc.) प्रत्यक्ष सादर करावयाची आहे. मुळ कागदपत्रे सादर न केल्यास भरती प्रक्रियेतुन आपणास कोणत्याही टप्पावर अपात्र करण्यात येईल.

१९. मेरीट यादीत एखाद्या उमेदवाराचे समगुण झाल्यास खालीलप्रमाणे मेरीट प्राध्यान्यक्रमाचे निकष राहतील. तदनंतरच अंतिम यादी प्रसिध्द करणेत येईल.

१) पदवीच्या अतिंम वर्षाचे गुण २) पदवीका अंतिम वर्षाचे गुण ३) जन्मतारीख पुरावा

२०. जाहिरातीनुसार रिक्त असलेल्या आरोग्यवर्धिनी केंद्रावर व अंतिम यादीनुसार उमेदवारांना मेरिटप्रमाणे समुपदेशना करिता बोलविले जाईल. समुपदेशनामध्ये गुणानुक्रमे पात्र उमेदवारांना रिक्त असणाऱ्या ठिकाणी नियुक्ती आदेश देणेत येतील. जे उमेदवार नियुक्तीसाठी इच्छुक नसतील त्यांचा नकार गृहीत धरुन तात्काळ त्याच दिवशी नकारपत्र भरुन देणे अनिवार्य राहील. त्यामुळे उमेदवारांने विचारांती निर्णय घ्यावा.

२१. कंत्राटी नियुक्ती आदेशात कोणत्याही प्रकारे नियुक्तीचे ठिकाण बदलुन दिले जाणार नाही. त्यामुळे समुपदेशनाने नियुक्ती दिल्यानंतर नियुक्ती ठिकाण बदलणेसाठी या कार्यालयास पत्र व्यवहार /विनंती अर्ज/ पदाधिकारी यांचेमार्फत शिफारस करु नये.

२२. आपण नियुक्ती आदेशानुसार दिलेल्या ठिकाणी विहित मुदतीत हजर न झाल्यास आपण सदर पदावर काम करण्यास इच्छुक नसुन आपली जिल्हा कार्यालयाकडे या बाबतची कोणतीही भविष्यात तक्रार असणार नाही व नियमाप्रमाणे प्रतिक्षायादी मधील असणाऱ्या उमेदवारांना पुढील नियुक्ती आदेश दिले जातील.

२३. ३२ योगसत्रांपैकी २० योगसत्र आयुष आरोग्यवर्धिनी केंद्रामध्ये व उर्वरित १२ योगसत्र कार्यक्षेत्रामध्ये (शाळा,आश्रमशाळा,महाविद्यालये,ग्रामपंचायत,महिला बचत गट,जेष्ठ नागरिक संघ व इतर शासकीय/निमशासकीय संस्था) घेणे आवश्यक आहेत. तसेच एकाच दिवशी एकपेक्षा जास्त शिबीरे आरोग्यवर्धिनी केंद्रामध्ये आयोजित करता येणार नाहीत. तसे केल्यास अतिरिक्त शिबीराचे मानधन अदा केले जाणार नाही.

२४. नियुक्त केलेल्या योग प्रशिक्षकाचे कामकाज समाधानकारक नसल्यास त्यांना कोणत्याही प्रकारची पूर्वसूचना न देता त्यांची नियुक्ती संपुष्टात आणण्यात येईल.

२५. नियुक्ती आदेशापश्चात ०७ दिवसाच्या आत दिलेल्या नियुक्तीच्या ठिकाणी हजर होणेचे आहे. व तसा हजर अहवाल तालुका आरोग्य अधिकारी यांच्या कार्यालयामार्फत जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांना सादर करणेचा आहे.

खालील प्रमाणे आवश्यक कागदपत्रांच्या साक्षांकित केलेल्या छायांकित प्रती अर्जा सोबत जोडाव्यात

(१) शैक्षणीक अर्हतेचे प्रमाणपत्र व गुणपत्रिका (२) शाळा सोडल्याचा दाखला/जन्म तारखेचा दाखला

(३) प्रमाणीत केलेले केवळ शासकीय अनुभव प्रमाणपत्र (४) पासपोर्ट आकाराचे दोन फोटो.

(सही)
सदस्य
जिल्हा आयुष अधिकारी,
जिल्हा परिषद कोल्हापूर

(सही)
अध्यक्ष
जिल्हा आरोग्य अधिकारी,
जिल्हा परिषद कोल्हापूर

अर्जाचा नमुना

. . . . या पदासाठी अर्ज

पासपोर्ट आकाराचा
उमेदवाराचा नजीकचा
फोटो

प्रति,
मा.अध्यक्ष,
तथा
जिल्हा आरोग्य अधिकारी,
जिल्हा परिषद कोल्हापूर

संपूर्ण नाव	मराठी	इंग्रजी (कॅपीटल लेटर)
१. आडनाव	. . . .	. . . .
२.स्वत: चे नाव	. . . .	. . . .
३.वडिलांचे/पतीचे नाव	. . . .	. . . .
४.आईचे नाव	. . . .	. . . .

५. पत्रव्यवहाराचा संपुर्ण पत्ता पिन कोड सहीत

....

६. दुरध्वनी क्रमांक . . . .

७. जन्म तारीख

तारीख	महिना	वर्षे

८.दि.   /   /२०२४ रोजीचे वय

वर्षे	महिना

९. खाली नमुद केलेल्या प्रवर्गासाठी लागु असलेल्या चौकटीमध्ये (√) अशी खुन करावी

अ.जा	अ.ज	वि जा अ	भज (ब)	भज (क)	भज (ड)	वि मा प्र	इ मा व	खुला

१०. शैक्षणिक आर्हता

अक्र	उत्तीर्ण केलेली परिक्षा	विद्यापीठ/मंडळाचे नाव	परिक्षा उत्तीर्ण होण्याचे वर्षे	टक्केवारी	श्रेणी

११. अनुभव

संस्थेचे नाव व पत्ता	कालावधी		एकुण वर्षे
	पासुन	पर्यंत	

१२.आपणाविरुध्द न्यायप्रविष्ठ प्रकरण,फैाजदारी,शिस्तभंगविषयक प्रकरण वा तत्सम इत्यादी कारवाई चालू आहे काय ? असल्यास थोडक्यात तपशिल दयावा. होय / नाही-

१३. अर्जासोबत खालील (छायांकित) सत्यप्रती जोडलेल्या आहेत.
१) . . . . २) . . . .
३) . . . . ४) . . . .
५) . . . . ६) . . . .
७) . . . . ८) . . . .
९) . . . . १०) . . . .
११) . . . . १२) . . . .
१४. अर्जदार महाराष्ट्राचा अधिवासी आहे काय ? होय/नाही

मी असे प्रमाणित करतो/करते की, वर नमुद केलेली माहिती खरी असून ती खोटी आढळल्यास माझी उमेदवारी नियुक्तीच्या कोणत्याही टप्यावर रदद करणेत यईल आणि माझे विरुध्द कायदेशीर कारवाई होईल याची मला जाणीव आहे.

अर्जदाराची सही

ठिकाण
दिनांक

अर्जदाराचे नाव

केंद्र शासनाकडून प्राप्त योग अभ्यासक्रम आयोजित करणारी विद्यापीठे व संस्थांची यादी खालीलप्रमाणे :

List of Universities / Institutions Conducting Yoga Courses

(as per the details available on University / Institutional websites)

S. No	State	University/ Institution	Type of University	Courses Offered	Mode of Course
1	Andhra Pradesh	Andhra University Visakhapatnam – 530003	State University	1. PG Diploma in Yoga 2. M.A. in Yoga & Consciousness	
2	Andhra Pradesh	Rashtriya Sanskrit Vidyapeeth Tirupati-517 507 A.P.	Deemed University	1. Acharya (M.A.) in Sankhya Yoga 2. PGD in Yoga Therapy and Stress management 3. PGD in Yoga Vijnana (Distance Mode)	
3	Bihar	Bihar School of Yoga		1.Course in Yoga Studies – 4 months 2. Certificate in Yoga Sci. & Life Style -3 months.	Regular
4	Chattisgarh	Gurukul University H-14, b/h. T.V. Tower, Anupam Nagar, Raipur-01, Chattisgarh		1. Diploma in Yoga & Naturopathy	Regular
5	Chhatisgarh	Pt. RavishankarShukla University, Amanaka G.E. Road, Raipur– 492010	State University	1.M.A. Applied Philosophy & Yoga 2.P.G.D. in Yoga 3.Certificate Course in Yoga	Regular
6	Delhi	Morarji Desai National Institute of Yoga, New Delhi		1. B.Sc. (Yoga Science) – 3 yrs. 2. Diploma in Yoga Science – one year 3. Certificate Course in Yoga Science -3½ Mths 4. Certificate Course in Yogasana- 3½ months 5. Certificate Course in Pranayama and Meditation - 3½ months 6. Foundation Course in Yoga Science – 1 Mth.	Regular

7	Gujarat	Bhavnagar University, Gaurishanker Lake Road, Bhavnagar - 364 022. Gujarat	State University	1. Diploma in Naturopathy & Yogic Science – 2 years 2. Diploma in Yoga – 1 year	Regular
8	Gujarat	Gujarat Ayurveda University, Jamnagar	State University	1. P.G.D. in Yoga & Naturopathy – one year 2. B.Sc. Yoga - three years 3. Certificate in Yoga and Naturopathy Therapies – 4 months (Full time) / 8 months (part time)	Regular
9	Gujarat	Gujarat University, Post Box No. 4010, Navrangpura, Ahmedabad – 380 009, Gujarat.	State University	1. Diploma in Yoga Education (SAP) – 1 year	Regular
10	Gujarat	Hemchandracharya North Gujarat University, P.B. No. 21, University Road, Patan-384265	State University	1. Diploma in Yoga Education – 1 year	Regular
11	Haryana	Kurukshetra University, Kurukshetra Haryana, India Pin – 136119	State University	1. M.A. Music, Yoga & Health	Regular
12	Himachal Pradesh	Himachal Pradesh University, Shimla–171005	State University	1. M. A. Diploma in Yoga Studies – two years 2. Diploma in Yoga Studies – one year	Regular
13	Jammu & Kashmir	University of Jammu BabasahebAmbedkar Road New Campus, Jammu (Tawi)	State University	1. Diploma Course in Yoga – one year 2. Diploma Course in Yoga – six months 3. Advance Certificate Course in Yoga- three months 4. Certificate Course in Yoga – three months	Regular
14	Karnataka	Karnatakuniv., Pavate Nagar, Dharwad-580 003, Karnataka State,	State University	1. P.G.D. in Yoga Studies – one year 2. Certificate Course in Yoga Studies – two years	Regular
15	Karnataka	Mangalore Univ., Mangalagangotri, Konaje - 574 199	State University	1. M.Sc. Yogic Science – two years 2. P.G.D. in Yogic Sciences – one year 3. Certificate Course in Yogic Science – three months	Regular
16	Karnataka	Swami Vivekananda Yoga AnusandhanaSamsthana No. 9,	Deemed University	1. PhD Yoga – three years 2. M.D. Yoga & Rehabilitation – three years	Regular

		AppajappaAgrahara, Chamarajpet, Bangalore-560 018		3. M. Phil Counselling & Yoga Therapy – three years 4. M.A. Yoga, Journalism & Mass Communication – two years 5. M.Sc. Yoga Management – two years 6. M.Sc. Yoga & Consciousness – two years 7. M.Sc. Yoga Education – two years 8. M.Sc. Yoga – two years 9. PGD in Yoga Therapy for Doctors – one year 10. PGD in Yoga Therapy – one year 11. BNYS – 4 ½ years + 1 yr internship 12. B.A. Yoga & Journalism – 3 years 13. B.Sc. Yoga & Management - 3 years 14. B.Sc. Yoga & Consciousness – 3 years 15. B. Sc. Yoga Education – 3 years 16. B.Sc. Yoga – 3 years 17. Yoga Therapy Orientation Training For Doctors – 3 months 18. Yoga Teachers Training Course 1 month 19. Yoga Instructor Course – 1 month residential / 3 months non-residential	
17	Madhya Pradesh	BarkatullahVishwavidyalaya, Bhopal Hoshangabad Road, BHOPAL-Madhya Pradesh	State University	1. M.Phil. in Yogic Science – 1 year 2. M.A/ M.Sc. in Human Consciousness& Yoga Science – 2 yrs. 3. P.G.D. in Stress Management (Yoga) – 1 years 4. P.G.D. in Yoga Therapy – 1 year 5. P.G.D. in Yogic Science – 1 year 6. Certificate in Yogic Science–3 months	Regular
18	Madhya Pradesh	Dr. Harisingh Gour Vishwavidyalaya, Sagar, Madhya Pradesh-470 003	Central University	1. M.Sc. / M.A. Yoga- 2 years 2. B.A. Yoga- 3 years	Regular

19	Madhya Pradesh	Jiwaji University, Gwalior- 474011 (M.P.)	State University	1. P.G.D. in Yoga Therapy – 1 ½ years 2. Diploma in Yoga – 1 year 3. Certificate in Yoga – 6 weeks	Regular
20	Madhya Pradesh	Lakshmibai National Institute of Physical Education Mela Road, Shakti Nagar, Gwalior- 474 002, M.P.	Deemed University	1. M.A. Yoga – two years 2. P.G.D. in Yoga & Alternative Therapy – 1 year	Regular
21	Madhya Pradesh	M.G. GramodayaVishwavidyalaya, Chitrakoot- 485331, Dist. Satna	State University	1. P.G.D. in Naturality& Yogic Science – 1 year 2. B.A. Human Consciousness & Yogic Sciences – 3 years	Regular
22	Madhya Pradesh	Rani DurgavatiVishwavidyalaya, SaraswatiVihar, Pachpedi, Jabalpur (M.P.)	State University	1. M.A. Human Consciousness & Yogic Sciences 2. P.G.D. in Yoga 3. Certificate Course in Yoga	Regular
23	Maharashtra	Kaivalyadhama, Lonavla, Pune		1. P.G.D. Yoga Therapy – 1 ½ years 2. P.G.D. in Yoga Education – 1 year 3. Advanced Teacher Training Course – 1 month 4. Certificate Course in Yoga – 6 weeks 5. Certificate Course in Traditional Texts in Yoga- 21 days 6. Certificate Course for Yoga Teachers SPA Therapies – 21 days 7. Basic Course in Yoga and Ayurveda – 21 days	Regular
24	Maharashtra	North Maharashtra University, Jalgaon-425 001.	State University	1. Vocational Yogic Foundation Course	
25	Maharashtra	RamamaniIyengar Memorial Yoga Institute, Pune		Various training programmes based on Yoga	
26	Maharashtra	SantGadge Baba Amravati University, Amravati-444602	State University	1. P.G.D. in Yoga Therapy – 1 year 2. Diploma in Yoga Education	Regular

27	Maharashtra	The Yoga Institute, Santacruz, Mumbai		1. Teachers Training Course – 1year 2. Teachers Training Course – 7 months 3. Comprehensive Teachers Training Course – 3 months 4. Teachers Training Course (TTC) – 1 month	Regular
28	Maharashtra	University of Mumbai, Mumbai-400032	State University	1. Advance Diploma in Yoga 2. Diploma in Yogic Education 3. Certificate in Yoga	
29	Maharashtra	YashwantRaoChavan Maharashtra Open University, Nashik-422 222, M.S.	State University	1. Diploma in Yoga Sikshak (Distance Mode) – one year	
30	Odisha	Indian Institute of Yogic Science & Research, Bhuvneshwar, Odisha		1. Master Degree in Yoga – 2 years 2. Yoga Teachers Training Course – 1 month	Regular
31	Odisha	Utkal University, Bhubaneswar-751 004.	State University	1. P.G.D. in Yoga Education – 1 year	Regular
32	Rajasthan	Jai NarainVyas University, BhagatkiKothi, Pali Road, Jodhpur	State University	1. Diploma in Yoga Education – 1 year	
33	Rajasthan	Maharishi DayanandSaraswati University, Ajmer-305009, Rajasthan	State University	1. Diploma in Yoga Science –2 years 2. Certificate Course in Yogic Science – 1 year 3. Yoga Instructor Certificate Course – 6 months 4. Yoga Therapy for Ailments – 2 months	
34	Tamilnadu	Alagappa University, Alagappa Nagar, Karaikudi-630003, T.N.	State University	1. P.G.D in Yoga – 1 year	Regular
35	Tamilnadu	Annamalai University, Annamalainagar-608 002	State University	1. M.Sc. Yoga – 1 year (part time) 2. P.G.D. in Yoga – 1 year (Part time) 3. Diploma in Yoga - 1 year (part time)	
36	Tamilnadu	Krishnamacharya Yoga Mandiram, Channai		1. International Yoga Teachers Training Programme – 2 years	
37	Tamilnadu	Tamilnadu Physical Education & Sports University, Chennai	State University	1. M.Sc. Yoga Therapy – 2 years 2. B.Sc. Yoga – 3 years	Distance Distance

38	Tamilnadu	M.S. University, Thirunelvelli	State University	1. M.Sc. Yoga – 2 years 2. PG Diploma in Yoga – 1 year 2. B.Sc. Yoga – 3 years	Distance Distance Distance
39	Tamilnadu	Bharathidasan University, Trichy	State University	1. M.Sc. Yoga – 2 years 2. PG Diploma – 1 year	Regular Regular
40	Tamilnadu	Bharathiyar University, Coimbatore	State University	1. M.A. Yoga – 2 years 2. B.A. Yoga – 3 years	Distance Distance
41	Tamilnadu	Tamil University, Tanjure	State University	1. M.A. Yoga – 2 years 2. B.A. Yoga – 3 years	Distance Distance
42	Tamilnadu	University of Madras		1. M.A. Yoga – 2 years 2. B.A. Yoga – 3 years	Distance Distance
43	Uttar Pradesh	Banaras Hindu University, Varanasi, 221 005, U.P.	Central University	1. Diploma in Naturopathy & Yoga Therapy – 2 ½ years	Regular
44	Uttar Pradesh	Dr. B.R. Ambedkar University, Agra-282 004	State University	1. Diploma in Yoga Education – 1 year	Regular
45	Uttar Pradesh	University of Lucknow, Lucknow-226 007	State University	1. M.A. Yoga – 2 years 2. P.G.D. Naturopathic Science & Yoga- 1 year	Regular
46	Uttar Pradesh	M.J.P.Rohilkhand University, Bareilly-243 006	State University	1. P.G.D. in Yoga – 1 year	
47	Uttar Pradesh	Dr Ram ManoharLohiaAwadh University, Faizabad-224 001	State University	1. P.G.D. in Yoga Therapy – 1 year	Regular
48	Uttarakhand	Dev Sanskrit Vishwavidyalaya Gayatrikunj, Shantikunj Haridwar-249 411 (U.K.)	Private University	1. M.A. Applied Yoga & Human Excellence – 2 years 2. M.Sc. Yogic Sciences & Holistic Health – 2 years 3. P.G.D. in Yoga Vijnana - 1 year 4. P.G.D. in Human Consciousness & Yoga Therapy – 1 year 5. Foundation Course in Yogic Science (Distance Mode) – six months 6. Certificate Course in Yoga & Alternative Therapy – six months 7. B.Sc. Yoga – 3 years 8. B.A. Yoga – 3 years	Regular
49	Uttarakhand	GurukulKangriVishwavidyalaya Haridwar-249 404 Uttrakhand.	Deemed University	1. M.A./M.Sc. in Human Consciousness & Yogic Sci. -2 years 2. P.G.D. in Human Consciousness & Yogic Sciences – 1 year 3. B.A./B.Sc. Yoga – 3 years 4. Diploma in Yoga Sciences (Distance Mode) 5. Certificate Course in Yoga – 6 months	Regular

50	Uttarakhand	HemwatiNandanBahugunaGarhwal University, Srinagar, Garhwal-246174	Central University	1. M.A. Yoga & Alternative Therapies – 2 years 2. P.G.D. in Yogic Science – 1 year 3. Certificate Course in Yoga – 1 month	Regular
51	West Bengal	Jadavpur University, Calcutta-700 032, W.B.	State University	1. P.G.D. in Yoga Therapy – 2 years	Regular